

чового маркетингового інструмента. За рахунок оптимізації співвідношення ціна – якість підприємства конкурують з лідерами світового машинобудування на ринку РФ, СНД та третіх країн. На ринках ЄС присутність формується на рівні співробітництва з місцевими машинобудівними компаніями та реалізації комплектуючих в межах спільних програм технологічної кооперації.

З огляду на відносно незначний для світового ринку потенціал досліджених машинобудівних підприємств формування і реалізація маркетингових стратегій визначається основними факторами їх внутрішнього і зовнішнього середовища.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. На основі приведених результатів дослідження необхідно зробити ряд принципових висновків для діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств. По-перше, несистемний характер зовнішньоекономічних операцій перетворює їх у фактор ризику господарської діяльності за умов виникнення перманентної галузевої, світової фінансової та валютної криз. По-друге, не реформованість господарської діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств за коливання валютного курсу призводить до збитковості при його зниженні. По-третє, незначна частка вітчизняних машинобудівних підприємств у структурі світового ринку машинобудування визначає внутрішні чинники господарської діяльності для них ключовими, а здатність їх раціонально реалізувати – ефективність експортної діяльності.

З огляду на отримані результати, перспективи подальшого дослідження слід намітити в руслі визначення, систематизації та розробки заходів раціональної реалізації господарських стратегій на світових ринках машинобудування.

Література

1. Шивцова А.Б. Стратегия и тактика промышленного предприятия в условиях рынка // Машиностроитель. – М. – 2003. – № 8. – С. 47–49.
2. Наливайко А. Еволюція теорії стратегії підприємства // Економіка України. – К. – 2002. – № 1. – С. 24–30.
3. FINRA/Bloomberg U.S. Corporate Bond Indexes // <http://www.bloomberg.com/markets/rates/corpbonds.html>
4. Перерва П.Г. Управление маркетингом на машиностроительном предприятии: Учеб. пособие для машиностроительных специальностей инженерно-технических вузов. – Х.: Основа, 1993. – 288 с.

УДК 658.15

А.А. КОРБУТ

Хмельницький національний університет

ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБІГОВИМИ КОШТАМИ ТА АКТИВАМИ В МЕЖАХ КРИТЕРІЇВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Визначено структурні та інструментальні чинники забезпечення конкурентоспроможності та ефективності машинобудівних підприємств. Обґрунтовано фінансові складові конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Certainly structural and instrumental factors providing competitiveness and efficiency of machine-building enterprises. Grounded financial constituents competitiveness of subjects manage

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Господарська діяльність машинобудівних підприємств на сучасному етапі характеризується наявністю ряду системних обмежень, викликаних макроекономічними, політичними, регуляторними, управлінськими, законодавчими чинниками. Проблемний характер впливу перерахованих чинників проявляється у низьких показниках економічної ефективності господарської діяльності, а багатьох випадках – негативному їх значенні. На рівні суб'єкта господарювання несприятлива ринкова кон'юнктура призвела до втрати цільових ринків в результаті стагнації економіки у 90-х роках минулого століття та загострення конкуренції на початку нового тисячоліття, втрати науково-технічного та дослідно-конструкторського потенціалу в результаті тривалого простою виробництва високої енерго- та матеріаломісткості, вимивання обігових коштів в результаті гіперінфляційних процесів. Останній чинник, на наш погляд, виступає ключовим у забезпеченні конкурентоспроможності та ефективності сучасних вітчизняних підприємств. В результаті вимивання обігових коштів машинобудівні підприємства, фінансовий та виробничий механізм яких сформувався за командно-адміністративної системи організації економіки, не змогли інвестувати необхідні ресурси у реорганізацію управлінського процесу, залучення інноваційних технологій, розробку нових продуктів та, як наслідок – реформувати систему господарювання та ліквідувати вузькі місця для підвищення конкурентоспроможності та ефективності. З іншої сторони, посилення глобалізації та лібералізація цільових ринків супроводжується зростанням конкуренції, де спроможність конкурувати пов'язана з існуванням раціональної системи управління підприємством та його обіговими коштами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фундаментальних та прикладних проблем, пов'язаних з впливом ефективності використання обігових коштів та активів на конкурентоспроможність підприємства традиційно пов'язують з працями Ю. Абрамова, В. Андрейчука, О. Василика, О. Гальчинського,

І. Долона, А. Ковальової, С. Куліша, В. Міщенко, Г. Одінцової, О. Стоянової, М. Чумаченка, В. Хойера, В. Шокуна та ін. що дало змогу сформулювати основні принципи, понятійно-методичні підходи до наукових досліджень у цій сфері. В той же час, складно поєднати наявні підходи у комплексну систему управління обіговими коштами та активами на основі критерію забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Невирішені частини проблеми. Головним недоліком сучасної системи управління обіговими коштами є відсутність раціонального підходу до необхідного комплексу заходів забезпечення конкурентоспроможності та стабільності підприємства.

Постановка завдання. Визначити засади управління обіговими коштами та активами підприємства на основі критерію конкурентоспроможності та ефективності.

Основний матеріал дослідження. У межах формування конкурентної політики на основі ефективного управління обіговими коштами, на перше місце виступає проблема обґрунтування їх ролі та місця в системі господарського механізму підприємства. В цьому контексті, еволюція обігових коштів відбувається в міру ускладнення їх функцій, фінансової системи та господарського механізму підприємства. З іншої сторони, еволюціонувало не лише поняття обігових коштів, а й основні складові та механізми, теоретико-методологічний апарат, принципи та інструменти управління ними. Оцінюючи еволюцію організації обігових коштів виходимо з того, що склад і розміщення обігових коштів залежать від сфери функціонування: виробничої, торгово-посередницької, сфери послуг (рис. 1) [1, с. 76–78].

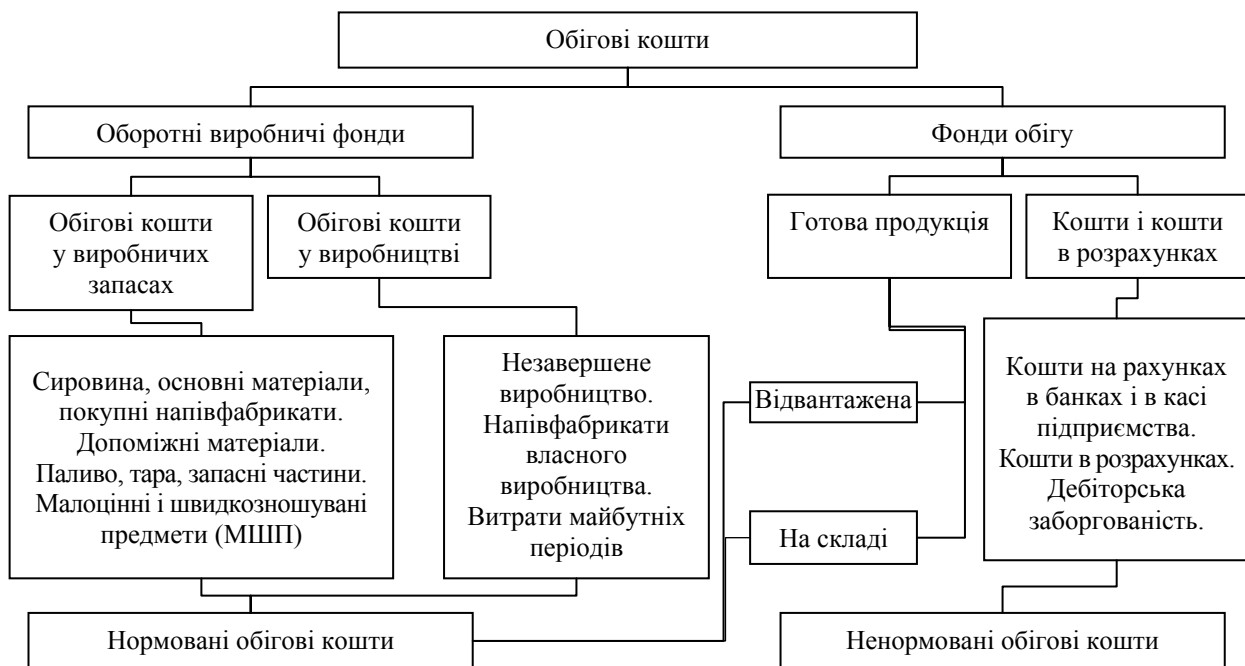

Рис. 1. Склад і розміщенні обігових коштів

З точки зору поставленої проблеми, об'єктивне вдосконалення механізму організації та ефективного використання обігових коштів і активів з цільовою орієнтацією на забезпечення конкурентоспроможності машинобудівного підприємства, на наш погляд, варто намітити, в першу чергу, в області прямого управлінського впливу, що гарантує високий результат, на межі взаємодії екзогенних та ендогенних чинників функціонування фінансового механізму суб'єкта господарювання, що забезпечує ефект через конвертацію матеріальних ресурсів та готової продукції у обігові кошти, залучення фінансово-кредитних ресурсів, що визначає вартість, обсяг та структуру обігових коштів.

Поряд з традиційними елементами фінансової системи підприємства, серед яких, залучення обігових коштів, нормування, планування, поточне управління та управління дебіторською заборгованістю, намітилися потенційні можливості втілення нових підходів, що знайшли практичне застосування у розвинених економіках, де слід підкреслити перспективність впровадження франчайзингу, використання контокорентного кредиту, овердрафту та зворотного лізингу для залучення обігових коштів, системи постачання "канбан" для зниження потреби у обігових коштах та витрат на зберігання товарно-матеріальних цінностей, факторингу для прискорення та збільшення потоку готівки. Поєднання вказаних фінансово-кредитних та управлінських інструментів на рівні діалектичної взаємодії, приросту результативних показників, гіпотетично забезпечує ефективність використання, підвищення конкурентоспроможності, формування механізму та інструментів фінансового менеджменту обігових коштів.

Слід пам'ятати, що розмір власних обігових коштів, що закріплені за підприємством, не є постійною величиною. Сума власних оборотних коштів під час складання фінансового плану щорічно уточнюється у зв'язку зі зміною обсягу виробництва, асортименту продукції, умов постачання і збуту, де також має місце несвоєчасне

надходженням коштів за відвантажену продукцію, нагромадженням на складі нереалізованої продукції, несвоєчасне і неповне виконання договірних зобов'язань постачальниками, що спричиняє потребу в додаткових коштах [2, с. 14]. Покрити цю потребу лише власними джерелами практично неможливо. З цієї причини підприємство звертається до залучення фінансових ресурсів у вигляді короткострокових кредитів банку та інших кредитів, комерційного кредиту, кредиторської заборгованості.

Кредити банку дають змогу органічно ув'язати всі джерела оборотних коштів і справляють активний вплив на раціональне формування запасів сировини, матеріалів, готової продукції та інших видів матеріальних цінностей, проте зростання залежності суб'єкта господарювання від зовнішніх джерел робить його заручником макроекономічної кон'юнктури.

Інший напрям залучення – кошти інших кредиторів, які надаються підприємствам на термін до одного року з оформленням векселя чи іншого боргового зобов'язання, які виписуються боржником і передаються кредиторі і фактично означає перетворення товару в гроші в результаті реалізації незадоволеного попиту на гроші як засіб платежу. Досить поширеною формою залучення коштів інших суб'єктів господарювання є також комерційний кредит. Він використовується підприємствами за браком фінансових ресурсів і неможливості розрахуватися з постачальником, яке здійснюється у формі відстрочки платежів. За рахунок цього, кредиторська заборгованість перетворюється у короткострокові зобов'язання підприємств, які виникають за: розрахунками з бюджетом; за розрахунковими документами, строк оплати яких не настав і які вчасно не сплачено; за невідфактурованими поставками-розрахунками взаємних вимог, векселями, термін сплати яких не настав і які не сплачено в строк; за короткостроковими кредитами і які зумовлені чинним порядком розрахунків.

При оцінці ефективності управління обіговими коштами за використання кредиторської заборгованості слід проводити коригування на те, що постачальникам залучення коштів відбувається у товарній формі на відміну від власних оборотних коштів і банківського кредиту, ліквідність яких вища. З огляду на те, що підприємство повертає залучені у такий спосіб ресурси у грошовій формі, реальною є можливість демонетизації його фінансового обігу. Виникає закономірна негативна ситуація, – чим більше в обороті підприємства товарів і грошей постачальника, тим більше ефективність. Однак таке управління капіталом в кінцевому підсумку утворює ланцюг неплатежів, погіршує фінансовий стан, уповільнює обертання обігових коштів в цілому та знижує конкурентоспроможність суб'єкта господарювання [3, с. 14].

На етапі перетворення обігових коштів на матеріально-технічні засоби раціональне розміщення як складова управління обіговими коштами має певні особливості не лише в різних галузях, а навіть і на різних підприємствах однієї галузі, де визначальними є такі чинники: вид господарської діяльності, обсяг виробництва; рівень технології та організації виробництва; термін виробничого циклу; система постачання необхідних товарно-матеріальних цінностей і реалізації продукції тощо [4, с. 17].

Залежно від розміщення, умов організації виробництва й реалізації продукції обігові кошти мають різний рівень ліквідності, а отже, і ризику використання що через призму обраної цільової орієнтації розглядається нами, як забезпечення конкурентоспроможності підприємства за рахунок фінансового чинника (рис. 2).

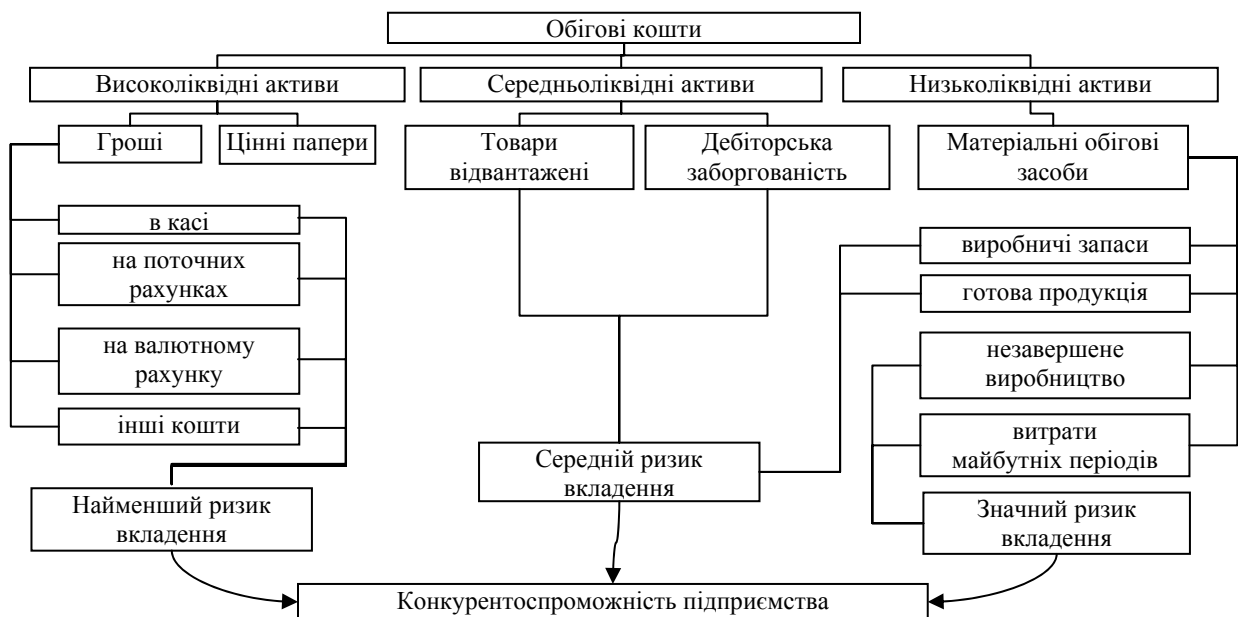

Рис. 2. Складові фінансового чинника конкурентоспроможності підприємства

Практика господарювання підтверджує, що найбільш ліквідними і з найменшим ризиком є кошти в касі, на розрахункових і валютних рахунках в установах банку, вкладені в цінні папери. Менш ліквідною частиною з певним ризиком вкладення вважається відвантажена продукція і дебіторська заборгованість покупців. Остання,

у свою чергу, може бути менш чи більш ліквідною. Це стосується строкової і простроченої дебіторської заборгованості щодо відвантаженої продукції. Найменш ліквідними і з найбільшим ризиком вкладення є оборотні кошти в незавершеному виробництві; у витратах майбутніх періодів; у виробничих запасах; у готовій продукції. Це пояснюється тим, що саме ця частина оборотних коштів найбільш віддалена від моменту реалізації і більше підлягає впливу змін кон'юнктури ринку, інфляційних процесів тощо. Останнє слугує підставою для визначення ліквідності поточних активів головним чинником, який формує ризики вкладання оборотних коштів.

У кінцевому результаті, структура, обсяги та динаміка обігових коштів виступає одним із ключових чинників конкурентоспроможності машинобудівного підприємства через спроможність фінансового механізму узгодженої конвергенції цих показників з макроекономічною кон'юктурою та кон'юктурою цільових ринків, банківської системи, глобальної економічної системи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі, за переважної згоди більшості дослідників з місцем та значенням управління обіговими коштами у формуванні конкурентного господарського механізму підприємства, досконало-формалізованого механізму організації та ефективного використання обігових коштів і активів конкурентоздатного машинобудівного підприємства не сформульовано. Останнє, на наш погляд є причиною системних недоліків, неефективності, парадоксів та вимагає глибокого дослідження на рівні вироблення науково-методологічних підходів організації та використання обігових засобів а також дослідження взаємозв'язків ефективного використання обігових коштів та конкурентоспроможності машинобудівного підприємства.

Визначені особливості використання та формування обігових коштів машинобудівних підприємств свідчать про складність управління ними та застосування у якості чинника зростання конкурентоспроможності. Зокрема, особливості використання на різних рівнях господарської діяльності, різних етапах технологічного процесу та конвертації у грошові засоби відповідає необхідності ефективного управління обіговими коштами, як в процесі їх застосування під час забезпечення постачання, виробництва та реалізації продукції та послуг підприємством, так і в ході залучення, управління заборгованістю, фінансовими потоками, під час яких формується вартість обігових коштів, платоспроможність підприємства та ліквідність активів. Останнє виступає причиною необхідності подальшого дослідження методичного інструментарію оцінки та аналізу управління обіговими коштами та активами в системі управління конкурентоспроможністю підприємства, а також розробки заходів та механізмів забезпечення високого рівня ефективності та конкурентоспроможності.

Література

1. Фінанси підприємств / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид., перероб та доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 460 с.
2. Гур'єва Я.В. Обігові кошти та резерви підвищення ефективності їх використання: Автореф. дис... наук. канд. екон. наук. – Х.: Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна, 2000. – 18 с.
3. Погореленко Н.П. Ефективність використання обігових коштів у виробничих запасах промислових підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук. – Х.: ХДЕУ, 1998. – 17 с.
4. Приймачок О.М. Облік виробничих запасів і аналіз ефективності їх використання: Автореф. дис... канд. екон. наук. – К.: КНЕУ, 2005. – 23 с.